

діяльності системи органів державної влади та місцевого самоврядування шляхом цифровізації надання послуг населенню, реалізації проєкту «Держава в смартфоні» і використання технологій «штучного інтелекту» у нормотворчій та правореалізаційній діяльності; удосконалення реалізації форм народовладдя шляхом запровадження електронного волевиявлення громадян України під час виборів чи референдумів через єдиний портал державних послуг **Дія**; проведення реформи системи правоохоронних органів щодо чіткого розмежування їх компетенції та багато інших проблемних питань конституційного регулювання, які виникають перманентно. Вони виникали як під впливом неспровокованої збройної агресії росії щодо України, так і під час мирного життя України. Вважаю, що без наукової дискусії щодо проблем конституційної науки і правового регулювання не буде сформовано основні положення українського конституціоналізму.

Войтюк М.П.

аспірант кафедри теорії

та історії держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПЛЮРАЛІЗМ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Відображення у науці теорії держави і права довготривалого етапу становлення державності засвідчив, що серед учених не існує єдності щодо визначення поняття «функції держави». Протягом останніх століть це питання складає предмет багатьох наукових дискусій як серед зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Здійснений нами аналіз наукових праць вчених-правників дає змогу стверджувати, що обрана нами проблематика є і залишається однією з найбільш актуальних дослідницьких тем.

Підтвердженням цьому слугують наукові роботи тих дослідників, предметом наукового інтересу яких були функції держави.

Так, автори сучасної юридичної енциклопедії трактують поняття «функції держави» як основні напрямки її діяльності, що зумовлені призначенням держави в суспільстві та реалізуються у правових формах через державний механізм. При цьому вчені вказують на те, що: а) це терміно-поняття розкриває взаємозв'язок держави із соціальним середовищем, пояснює сенс існування, характерні властивості та еволюцію природи держави; б) сенсом держави є збереження відповідної людської спільноти, забезпечення її існування, сталого розвитку шляхом упорядкування суспільних відносин [1, с. 822].

У навчальних виданнях – підручниках, посібниках з теорії держави і права питанню «функцій держави» присвячено цілі розділи, але при цьому відсутня єдність дослідників у питанні формулювання дефініції поняття «функції держави». Одні автори розкривають функції держави як основні напрямки (сторони і види) діяльності держави, висвітлюють її практичну діяльність, яка має предметно-політичний та соціальний характер [2, с. 65]; інші ж під функціями держави розуміють основні напрямки її діяльності, які виражають її сутність, завдання, цілі та соціальне призначення у сфері управління справами суспільства [3, с. 89].

Дослідниця Л.Р. Наливайко визначає функції держави у такий спосіб: це об'єктивно необхідні, взаємопов'язані напрями та види діяльності, спрямовані на реалізацію завдань, досягнення відповідної мети в конкретних формах за допомогою спеціальних методів, які виражають сутність, соціальне призначення держави, роль і місце в її суспільстві на конкретному етапі розвитку [4; с. 234].

Науковець О.В. Коломоєць вважає, що функції сучасної держави слід розуміти, як конкретизовані, інституційно та нормативно оформлені напрями реалізації діяльності держави в ключових сферах життя суспільства (економічній, соціальній, правовій, культурній, екологічній та зовнішньополітичній та ін.) [5, с. 43].

Заслуговує на увагу дефініція поняття «функції держави», яку пропонує В.В. Мурза: це основні, нормативно-регламентовані та організаційно-забезпечені усталені напрямки діяльності держави, у яких відображаються та конкретизуються її необхідні цілі та завдання, виявляються її сутність, зміст та соціальне призначення [6; с. 45]. Практично такої ж думки притримується і А.В. Нікітіна, що формулює досліджуване поняття у такий спосіб: функції держави – це напрями внутрішньої та зовнішньої діяльності держави, в яких виявляється її сутність і соціальне призначення) [7, с. 75].

Досліджуване терміно-поняття О.Ф. Скакун визначає як головні напрями діяльності держави, що зумовлені її цілями та завданнями й конкретизують її сутність; правник наголошує, що вони відтворюють динамічну сторону державного буття [8, с. 74].

У своїй монографічній праці «Традиції та новації в розвитку функцій сучасної держави» дослідниця М.В. Дзевелюк не погоджується із вищенаведеними підходами і вважає, що розуміння функцій сучасної держави як основних напрямів її діяльності, що є традиційним для пострадянської юриспруденції, загалом не надто точно відображає роль держави у суспільстві, оскільки виносить факт її існування за рамки суспільних комунікацій. Правник пропонує розуміти під ними особливі канали комунікації між державою і суспільством, що виникають унаслідок раціоналізації їх нормативних та інституційних засад, що веде до їх становлення як дискурсів – стабільних і тривалих форм взаємодії між

людьми, покликаних вирішувати завдання загальносуспільного значення [9, с. 62].

Отже, не претендуючи на виключність, погоджуємося з пануючим у вітчизняній правовій доктрині підходом до поняття «функції» (включно і держави), під яким традиційно розуміють напрями діяльності держави [10, с. 88], через які формуються її цілі та завдання, що призначені вирішувати й задовольняти актуальні потреби соціуму. З огляду на вищезазначене, вважаємо, що функції держави – це напрями її діяльності, котрі:

1) спрямовані на задоволення потреб населення у всіх сферах суспільних відносин;

2) відображаються через соціальне призначення та деталізуються через цілі й завдання держави.

Водночас, поділяємо підхід і тих учених (О.Ф. Скакун, М.В. Дзевелюк), які одночасно вказують на динамічну складову досліджуваних функцій. Функції держави не є сталими (статичними), вони постійно змінюються в залежності від етапу економічного розвитку держави чи ж можуть зазнавати змін в залежності і від зовнішніх впливів (наприклад, військова агресія).

1. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. – Т.3 : Загальна теорія права / ред. кол.: О.В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2017. 952 с.

2. Кельман М.С. Теорія держави : навч. посіб. Тернопіль, 1997. 330 с.

3. Загальна теорія держави і права : підручник / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін. Харків : Право, 2010. 584 с.

4. Наливайко Р.Л. Державний лад України : теоретико-правова модель : монографія / Л.Р. Наливайко. Харків : Право, 2009. 597 с.

5. Коломоєць О.В. Функції держави у сучасному державознавстві: теоретичні проблеми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2013. №5. С. 41-44.

6. Мурза В.В. Поняття та види функцій сучасної держави. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. №4 (55). С. 42-50.

7. Нікітін А.В. Теорія держави та права : навчальний посібник / за ред. А.М. Колодія. Київ : Ун-т «України», 2004. 158 с.

8. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : Підручник. Видання 2-е, перероблене і доповнене. Харків, 2009. 752 с.

9. Дзевелюк М. В. Традиції та новації в розвитку функцій сучасної держави. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) зі спеціальності 12.00.01 — теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень (081 — Право). — Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2017.

10. Боняк В. О., Єрмоленко Я. В. Конституційна скарга як юридична гарантія прав і свобод людини в Україні: монограф. / В. О. Боняк, Я. В. Єрмоленко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 196 с.